

Csécsy György

egyetemi tanár

Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék

AZ IPARJOGVÉDELEM HETEROGENITÁSA

Debreceni Jogi Műhely, 2018. évi (XV. évfolyam) 3-4. szám (2018. december 31.)

DOI 10.24169/DJM/2018/3-4/2

The heterogeneity of industrial property protection – Summary

Industrial property protection, in addition to copyright, is a specific group of protection instruments and forms of protection under intellectual property law. The area of industrial property protection covers a very wide range. On the one hand the copyright law is homogeneous and on the other hand the industrial law is heterogeneous. This statement is based on the fact that copyright is governed by a single law, copyright law and industrial law is governed by several laws. It is a feature of the technical nature of industrial property protection that these are intellectual creations and as such are under legal protection, which is implemented by the application of different legal institutions depending on the nature and level of creativity. It is noticeable that technical progress has accelerated considerably today and this process must be followed by industrial property law.

1. Az iparjogvédelem a szerzői jog mellett a szellemi alkotások jogába tartozó védelmi eszközök, oltalmi formák sajátos csoportját jelenti. Az *iparjogvédelem területe igen széles kört ölel fel*. Ide tartoznak mindenekelőtt a műszaki alkotások védelmét szolgáló jogintézmények, mint a szabadalom, a használati mintaoltalom, a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalma, az újítás, valamint tágabb értelemben a formatervezési mintaoltalom. Ugyancsak az iparjogvédelem körébe sorolható a vagyoni értékű műszaki, gazdasági, szervezési ismeretek, közismert kifejezéssel a know-how jogi védelme.

Végül sajátos területe az iparjogvédelemnek a vállalat- és árujelzők joga, ezen belül a kereskedelmi név védelme, a védjegyoltalom, a földrajzi árujelzők oltalma és legtágabb értelemben a versenyjog is.

A szellemi alkotások joga két, viszonylag különálló területére szokás mondani, hogy a szerzői jogi szabályozás homogén, az iparjogvédelmi szabályozás pedig heterogén jellegű. Ez a megállapítás azon a tényen alapszik, hogy a szerzői jogot egyetlen törvény, a szerzői jogi törvény szabályozza, az iparjogvédelem szabályozása pedig több törvény által történik. Mára egy kicsit árnyaltabb lett a kép, hiszen a közös jogkezelés területén új törvény született 2016-ban, így már a szerzői jogi szabályozás sem tisztán homogén.¹

Az iparjogvédelem jogterületének heterogén jellege nagymértékben vezethető vissza a szabályozásai hagyományokra, valamint a nemzetközi intézményrendszer inerciájára. Utóbbi esetben a PUE-re, valamint WIPO-ra kellene gondolnunk.

Vannak olyan nézetek is, mely szerint az iparjogvédelem tárgyai közé kell sorolni – sem a PUE-ben, sem a WIPO Megállapodásban nem említett – az ún. sui generis alkotásokat. E tárgyak speciális szabályozást igényelnek új fogalmak bevezetését, új összefüggések megértését követelik meg. A sui generis alkotások közé sorolható: a félvezető áramkörök topográfiája, az új növényfajták, valamint az biotechnológiai találmányok.²

Az iparjogvédelemhez sorolt műszaki jellegű alkotásokra jellemző, hogy ezek szellemi alkotások és mint ilyenek állnak jogi védelem alatt, mely védelem az alkotói kreativitás jellegétől és szintjétől függően különböző jogintézmények alkalmazásával valósul meg.

Megfigyelhető, hogy a műszaki fejlődés napjainkban jelentősen felgyorsult és ezt a folyamatot az iparjogvédelmi szabályozásnak mindenképpen követnie kell.

¹ Lásd: erről a 2016. évi XCIII. törvényt a közös jogkezelésről.

² Tattay Levente, Pintz György, Pogácsás Anett: Szellemi alkotások joga (Szent István Társulat, Budapest, 2011.) 25.

A korszerű piacgazdaságban az innováció mint a gazdasági növekedés fontos tényezője a spontán piaci folyamatok és az állami beavatkozások egymást erősítő összekapcsolódása révén bontakozik ki. A piacgazdaság mint modern árutermelő gazdaság alapvetően az egymással versenyben lévő autonóm vállalkozók révén a magántulajdon racionalitása szerint piaci impulzusokra működik. A piacgazdaság nemzetközileg nyitott, a világgazdaságba integrálódott gazdaság, amelyben a különböző tulajdonformák ötvöződnek és a kapcsolatrendszerek országhatáron túl nyúlnak. A piac alapvető dinamizáló tényezője a verseny által innovált technikai fejlődés.

Az *iparjogvédelem* tárgyának és jogintézményeinek *létformája a piacgazdaság*, a piaci áru, a piaci folyamatok. Az innovációt hordozó szellemi alkotások (műszaki alkotások) makroszinten új lendületet adnak a vállalkozásoknak, megindítják a gazdasági növekedést, magasabb fejlődési pályára juttatnak egyes iparágakat.³

Az innováció megvalósulási fázisában alapvető feladat a létrejött találmányok, használati minták és egyéb technikai-gazdasági ismeretek oltalmának biztosítása. Fontos szerepet játszanak ezen kívül az áru külső kialakítására vonatkozó formatervezési minták, amelyek az áru külsejével szemben tömegigények (divat, tetszetőség) egyediesítését szolgálják.

A műszaki szakemberek elsősorban a gyakorlat emberei, akik alkotó tevékenységgel teljesen újszerű megoldásokat, rendszereket hoznak létre, vagy egy régi módszert, megoldást új módon használnak fel. Az új módon kidolgozott újítások, találmányok gyakran egyszerű, hétköznapi apró fejlesztések, de nem kevés a magas színvonalú alkotások száma sem. Ahhoz, hogy a szakemberek képesek legyenek mind jelentősebb megoldások kidolgozására, szükséges elsajátítaniuk az alkotó tevékenység tudományát, a kreativitást is.

A *kreativitás* feltárja az alkotóképesség fejlesztését biztosító eszközöket, általános megoldási módszereket dolgoz ki, mindezekkel segíti a feltalálót, újítót, akik megfelelő feltételek és motiváció mellett, alkotó munkájukkal képesek magas színvonalú termék-(technológia) innovációk megvalósítására. Az alkotó munka és az innováció tehát kölcsönhatásban állnak egymással, az iparjogvédelem pedig a maga sajátos eszközeivel beépül mind az alkotómunkába, mind az innovációs tevékenységbe, ezáltal jelentős mértékben elősegíti az alkotó tehetségek kibontakozását és a gazdasági munkát.

Az iparjogvédelem *alapcélkitűzése* a műszaki szellemi alkotások jogvédelme és annak deklarálása. Ebből következően szorosan kapcsolódik, mintegy ráépül magára az alkotó (kreatív) munkára, másrészt az innovációs folyamatra, amely magában foglalja mind a kutatás-fejlesztés, mind pedig a termelés-értékesítés-hasznosítás teljes láncolatát. Az iparjogvédelem igen jelentős tradícióra alapuló, magas színvonalon kimunkált jogi intézményrendszerrel rendelkezik, amely mind az alkotók, mind a hasznosítók számára nagyfokú jogbiztonságot nyújt. (Például az új műszaki szellemi alkotások kifejlesztőinek szabadalom esetén kizárólagos hasznosítási jogot biztosít, ezáltal is javítva versenypozíciójukat, a feltalálónak pedig elismerteti a szerzőségét és alapul szolgál az anyagi, erkölcsi elismerésükhöz is.)

Az iparjogvédelem szabályrendszere több területen érvényesül. Az *alkotás létrehozásáig* terjedő szakaszban a jogi szabályozásnak társadalmilag hasznos alkotások létrehozását kell ösztönöznie. Erre szolgálnak pl. a kutatási szerződések vagy más megbízások, amelyek elősegítik, befolyásolják az alkotó tevékenységet. A *jogi oltalom biztosítása* jelenti a második, egyben legfontosabb szakaszt, amelyet alapjogviszonynak is tekinthetünk. Ebben a jogviszony jogosultjának kizárólagos jogot biztosítanak arra, hogy pl. szabadalommal védett találmánnyal, védjeggyel, ipari mintával stb. rendelkezzen, míg mások az alkotáshoz fűződő érdekek tiszteletben tartására kötelesek. Végül a *felhasználás* területén alkalmazott szerződések alkalmasak arra, hogy az alkotások minél előbb gyakorlati felhasználásra kerüljenek, pl. licencia-szerződések útján.⁴

Vizsgáljuk meg ezek után az iparjogvédelem egyes jogintézményeinek jellegét, sajátosságait és az iparjogvédelemben betöltött funkcióját.

2. A *szabadalom* jogintézménye a találmányok legrégebbi hagyományokkal rendelkező jogi oltalmi formája. A szabadalmi oltalom lényege abban áll, hogy a találmány megalkotója (feltalálója) vagy más jogosult (a szabadalmas) kizárólagos jellegű jogosultságot nyújt a találmány feletti rendelkezésre, s egyben biztosítja a találmány nyilvánosságra jutását.

³ Bobrovszky Jenő: Iparjogvédelem és csúcstechnika a piacgazdaságban és a nemzetközi együttműködésben (Doktori értekezés Budapest, 1990.) 86.

⁴ Lontai Endre: A szellemi alkotások joga (Tankönyv Kiadó, Budapest, 1987.) 22.

A piacgazdaságban a szabadalmi rendszernek két alapvető funkciója van: az oltalmi funkció és az információs funkció.

A szabadalmi rendszerből eredő jogi kizárólagosság alapvető oltalmi funkciója az, hogy a tér és idő által nem kötött szellemi szubsztanciát, a találmányi gondolatot az igénypont definíciója a territorialitás, az oltalmi idő és a jog tartalma által körülhatárolt szellemi tulajdonná konvertálja. Ez az *oltalmi funkció* a következő területeken nyilvánul meg:

- anyagi és erkölcsi elismerés nyújtásával ösztönzi a feltalálók, alkotók kreatív erőfeszítéseit,
- extraprofit kilátásba helyezésével ösztönzi a kutatásra, fejlesztésre, innovációs vállalkozásokra orientált beruházásokat, végül
- jogbiztonság nyújtásával ösztönzi a technológia-transzfert, a licencszerződések kötését, a szabadalmak átruházását.

A szabadalom az ösztönzést a találmány piaci értékesülésén keresztül biztosítja, mint jogi rásegítő mechanizmus. A találmány értékét nem a fejlesztéssel összefüggő ráfordítások, hanem a hozadékába, a piac jutalma határozza meg, melynek mértékét számos gazdasági, műszaki, társadalmi és nemzetközi körülmény befolyásolja.

A szabadalmat a találmány általános technikai és információs jellemzői alapján adják, nem pedig gazdasági vagy társadalmi értékük szerint. Ugyanakkor a szabadalmak nem önmagában a technikai ismeretek gyarapítását, hanem azok alkalmazását és elterjedését, innovációvá alakítását ösztönzik. A szabadalmak tehát nem közvetlenül jutalmazták a feltalálót, hanem az az innováció piaci minőségétől vagy kudarcától, végső soron a fogyasztók kegyeitől függ, a szabadalom lényegében csak jogi keret a piaci elismerés összefüggésére, rásegítő jogi mechanizmus a találmány termelési potenciájának és a szabadalomból eredő profit realizálására.

Az *információs funkció* az alábbiakban érvényesül:

- a találmányok korai nyilvánosságra hozatalával inspirációt kelt, impulzust ad a versenyben lévő többi feltaláló részére a továbbfejlesztésre, helyettesítő megoldások alkotására,
- megoldást kínál a műszaki problémákra és kiküszöbölhetővé teszi, a már feltalált megoldások ismételt kutatásával és fejlesztésével kapcsolatos energiapazarlásokat,
- licencvásárlási és más technológiatranszfer, valamint közös vállalkozási lehetőségeket tár fel a keresett kedvezőbb műszaki megoldások és azok tulajdonában levő cégek azonosításával.⁵

3. A *használati mintaoltalom* intézményét ugyancsak több ország jogrendszere, köztük 1991 óta a magyar jogrendszer is ismeri. Ez a jogintézmény a találmányok bizonyos kategóriájára alkalmazott sajátos oltalmi forma, amelyet az irodalomban gyakran „kis szabadalomnak” is neveznek. A jogi formáció olyan műszaki alkotásokra alkalmazható, amely a szabadalommal védett találmányokhoz képest alacsonyabb műszaki színvonalú és köre leszűkül valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére. A megkívánt újdonság a szabadalomhoz hasonlóan itt is abszolút jellegű, de a megoldásnak csak az országon belüli újdonság követelményeinek kell megfelelnie. Nálunk mindenképpen indokolt volt a használati mintaoltalom bevezetése, törvényi szabályozása, mert jelentős szakadék állt fenn egyfelől az abszolút újdonságot igénylő szabadalom, másfelől az újítás között, hiszen ez utóbbi esetben az újdonságnak csak adott gazdálkodó szervezet vonatkozásában kell fennállnia. Az újítások körét meghaladó, azonban a szabadalom szintjét el nem érő technikai jellegű megoldások jogi védelmét tehát mindenképpen szükséges volt egy új oltalmi forma bevezetésével biztosítani a feltalálói érdekek hatékonyabb védelme érdekében, természetesen rövidebb oltalmi idő előírásával.

A használati mintaoltalom konvertálható kapcsolatban van a szabadalmi oltalommal.⁶

4. A *mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalma* korunk technikai fejlődésének következménye. A számítástechnika robbanásszerű fejlődése és széles körű elterjedése megkövetelte, hogy a mikroelektronikai félvezető termékek alkotó jellegű tevékenységet igénylő elrendezése, topográfiája speciális oltalomban részesüljön. Ennek a speciális oltalomnak ugyanazok az indokai, mint a találmányok, használati és formatervezési mintáknak, vagyis hogy a topográfia alkotója időt, pénzt, szellemi erőfeszítést fektet be, hogy a meglévőknél jobb

⁵ Bobrovsky: i.m. 93.

⁶ Lásd részletesen: A használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény rendelkezéseit.

áramköri elrendezési mintát hozzon létre: gazdasági oka az oltalomnak, hogy a kizárólagos jog a piaci viszonyoktól függően jelentős jövedelemforrás lehet, amely előmozdítja a további kutatásokat.

Az integrált áramkörökkel kapcsolatos sui generis oltalom tárgya tekintetében az egyes külföldi országok jogrendszerében különféle megoldásokat találunk.

Az USA-ban az integrált áramkör elrendezési mintájának a mikrochipbe való átvételére szolgáló eszközt védik, a japán jog az áramköri elrendezést, a svéd jog az elrendezés-mintát, míg a Közösségi Irányelvek a topográfiát jelölik meg az oltalom tárgyaként és ezt vette át a német, a francia és a holland jog is.

A magyar jogban a topográfia jogi védelmének egyetlen feltétele van, nevezetesen akkor részesülhet oltalomban, ha eredeti. Eredeti pedig akkor a topográfia, ha az saját szellemi alkotómunka eredménye és megalkotása idején nem szokásos az iparban. Az eredetiség követelménye két összefüggő elemet foglal magában, nevezetesen egyfelől azt az általános szerzői jogi követelményt, hogy az alkotás saját (tehát nem más művből másolt) szellemi munka eredménye, másfelől pedig a szokásos műszaki közhelynek számító szint meghaladását, mint iparjogvédelmi kritériumot.

Az oltalom jogosultját a topográfiára vonatkozóan kizárólagos rendelkezési jog illeti meg, ennek keretében joga van arra, hogy a topográfiát hasznosítsa, valamint, hogy másnak a hasznosításra engedélyt (licenciát) adjon.

A topográfia oltalmának terjedelmét a lajstromozott topográfia ábrázolása határozza meg. Az oltalom kiterjed a topográfai önállóan használható eredeti részleteire és az olyan eszközre is, amely a topográfiát elválaszthatatlanul hordozza. Szemben a szabadalmi és használati mintaoltalom, topográfia esetében az oltalom lajstromozással keletkezik.⁷

5. *A know-how* olyan titkos műszaki ismeretek összessége (tudás, gyártási tapasztalat), amely ahhoz szükséges, hogy egy gyártmány előállítása vagy egy eljárás alkalmazása műszakilag, de versenyszerűen is lehetséges legyen.

A know-how jogi védelme – nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt – számos, egyelőre megoldhatatlan problémát vet fel. Az elmélet képviselői abban túlnyomórészt egyetértenek, hogy az know-how jogi védelmét az iparjogvédelem keretei között kell biztosítani.

Ami az oltalom szempontjából is fontos know-how definíciót illeti, az erre irányuló kísérletek igen változatos képet mutatnak. Az egymástól eltérő meghatározásoknál azonban lehet találni bizonyos rendező elveket. Ilyen lehet pl. hogy a know-how-nak mi a viszonya a hagyományos iparjogvédelmi intézményekhez.⁸

A számtalan definíciós kísérletből levonható az a következtetés, hogy a know-how lényege: áruként szereplő a gyakorlatban felhasználható ismeret és tapasztalat.

Amit a know-how jogi védelmét illeti, Magyarországon korábban a világon egyedülállóként a régi Ptk. elvileg deklarálta a know-how védelmét a következők szerint: „A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak.”⁹

Az új Ptk. a know-how védelmét a személyiségi jogok körében helyezte el és az üzleti titok egyik fajtájaként szabályozza. Ennek megfelelően: „Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az az azonosításra alkalmas módon rögzített vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági, vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása (védett ismeret), ha a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra.”¹⁰

Az Országgyűlés a 2018. július 20-i ülésnapján elfogadta az üzleti titok védelméről szóló 2018. évi LIV. törvényt, melynek az 1. § (2) bekezdése az alábbiak szerint adja meg a know-how fogalmát: „Védett ismeret (know-how) az

⁷ A mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájáról az 1991. évi XXXIX. évi törvény rendelkezik.

⁸ Ebből a szempontból kétféle álláspontot különböztethetünk meg. Az egyik ún. maradékelmélet, amely szerint megfelelően szabályozott alakban a gyakorlatban rendelkezésre állnak a hagyományos iparjogvédelmi formák, tehát know-how fogalomkörét azokra a gyakorlatban hasznosítható ismeretekre kell korlátozni, amelyeket a hagyományos iparjogvédelmi formák nem védenek. A másik – ezzel ellentétes – elmélet az ún. absztrakciós elmélet szerint minden forgalomképes műszaki jellegű vagy más megoldást, ismeretet, tapasztalatot know-how-nak kell tekinteni függetlenül attól, hogy azt védi e valamilyen hagyományos iparjogvédelmi intézmény vagy sem.

⁹ Lásd az 1959. évi IV. törvény 86.§. 3. bekezdését.

¹⁰ 2013. évi. V. törvény Második könyv 2:47. §. (2) bekezdés.

üzleti titoknak minősülő, azonosításra alkalmas módon rögzített, műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, megoldás, tapasztalat vagy ezek összeállítása.” Figyelemmel arra, hogy a védett ismeret az üzleti titok egy alfaja, a tárgyalt jogszabály nem nevesíti külön az erre vonatkozó előírásokat, és a definíció is csak az üzleti titok fogalmától eltérő elemeket rögzíti. A fogalom-meghatározásból kikerült a „ha a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra” fordulat, így a definíció egyszerűbbé és átláthatóbbá vált. A törvény az Európai Parlament és a Tanács által 2016. június 8. napján elfogadott, a nem nyilvános know-how és üzleti információk jogosulatlan megszerzésével, hasznosításával és felfedésével szembeni védelemről szóló 2016/943/EU irányelvet ülteti át a magyar jogba. A jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy az új fogalmi megközelítést, jogintézményeket és eljárási szabályokat nem a Ptk.-ban és a Pp.-ben helyezi el, hanem egy új jogszabályt alkot, amely az üzleti titok számára nem személyiségi jogi, hanem vagyoni jogi jellegű védelmet biztosít. A know-how ez alapján a szellemi tulajdonjogi védelem logikájára és szankciórendszerére épülő, speciális védelmet élvez.¹¹

Az európai uniós jogban know-how jogvédelem nem létezik. A szellemi tulajdoni jogérvényesítési irányelve hatálya alá tartozó jogok körébe a bizottság nem sorolja be a know-how-t, mégis számolnak létezésével. A know-how, a know-how jogát ruházási és a know-how hasznosítási szerződés tárgyaként, támaszkodva TRIPS Megállapodás 40. Cikkére megjelenik az Európai Bizottság egyes versenykorlátozó megállapodás alóli csoportmentesítési feltételeket tartalmazó rendeleteiben is.¹²

6. A *formatervezési minta oltalma* a termék külső kialakításának, megjelenésének jogi védelmét jelenti.

A piaczgazdaságban a technika uniformizáló hatása mellett fontos szerepet játszanak az áru külső megjelenését kifejező formatervezési minták, melyek individuális arculatot adnak a tömegtermékek jellegtelen változatainak. A formatervezési minta tehát elsősorban a technika kereskedelem-esztétikai megszépítése, arculatformáló, egyediesítő felöltöztetése, de ezzel összhangban technikai, technológiai hatása is lehet.

A formatervezési minta oltalmi funkciója a piaczgazdaságban megnyilvánul az alkotótevékenység ösztönzésében (amit a célszerűségi funkció lehetővé tesz a szín és a forma megjelenő alkalmazásával), a formatervezési mintákkal kapcsolatos beruházások védelmében, valamint a formatervezési minták esztétikai transzferének előmozdításában.

A formatervezési minta információ a védjegy megkülönböztető funkciójához hasonlóan fontos szerepet játszik a marketing tevékenységben is, mivel a vevők a piacon általában nem a műszaki tartalom, hanem a külső esztétikus, divatos, modern megjelenés alapján döntenek az egymással helyettesíthető áruk közül való választás során. A formatervezési mintaoltalomnak tehát reputációvédő és fogyasztóvédelmi aspektusa is van.

Végül fontos megjegyezni, hogy a termék külső kialakítása a gyakorlatban akkor részesül formatervezési mintaoltalomban, ha formatervezői (design) tevékenység eredményeként jön létre.

A formatervezési mintaoltalom jogintézményét hagyományosan az iparjogvédelem körében tárgyaljuk, azonban szabályanyagából látható, hogy az valójában a szerzői jog és az iparjogvédelem határán helyezkedik el.¹³ Erre utal az is, hogy néhány jogrendszerben nincs a formatervezési mintára vonatkozó önálló szabályozás, hanem az oltalmat a szerzői jog keretében biztosítják. A magyar gyakorlatban pedig – az oltalmak párhuzamosságának elvéből adódóan – lehetséges, hogy ugyanazon alkotás pl. a gyakorlati célokat szolgáló iparművészeti vagy ipari tervezőművészeti alkotások szerzői jogi és egyben mintaoltalomban is részesüljenek, ha egyaránt megfelelnek a két jogintézmény oltalmi kritériumainak.

7. A *védjegy* mint az árujelzők legfontosabb fajtája a piaczgazdaságban az iparjogvédelem egyik legfontosabb jogintézménye. Az árujelzők esetében az iparjogvédelem oltalmi és információs funkciója összeolvad, az oltalom a jel információs felhasználására vonatkozik.

A védjegyek megkülönböztető jellegén alapul a versenytársak közötti piaci verseny, a fogyasztók tájékozódása, illetve választása az egyes áruk és szolgáltatások között.

A védjegy továbbá kifejezi az áru és a szolgáltatás származását, eredetét, vállalathoz kötődését.

A védjegy – ellentétben a találmányokkal és a formatervezési mintákkal – az idő múlásával erkölcsileg nem

¹¹ 2018. évi LIV. törvény indokolása, Jogtár.

¹² Vékás Lajos (szerk.): A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal (Complex Kiadó, Budapest, 2013.) 59.

¹³ Lontai: i.m. 177.

amortizálódik, hanem a régi, jóhírű védjegy értéke, hitele az idő előrehaladtával növekszik, sőt az innovációs változások forgatagában a konstans védjegyek és más árujelzők képviselhetik a stabil orientációs pontokat, a vállalkozás piaci kontinuitását. A védjegyek funkciói közül az alábbiak emelhetők ki.

Az *információs* funkció abban jut kifejezésre, hogy a védjegy tájékoztatja a fogyasztót a védjeggyel ellátott árura vonatkozóan. Ezek az információk természetesen nem részletesek, hiszen a védjegy megjelenéséből, a sűrített, szimbolikus jellegéből adódóan erre nem alkalmas, viszont az áru népszerűsítését szolgáló reklámtevékenység során a védjegy információs funkciója kiteljesedik és ezáltal képes a fogyasztó magatartására hatást gyakorolni.

Ebből adódóan mondhatjuk, hogy a védjegynek magának is van *reklámfunkciója*, amely a piacgazdaság viszonyai között felértékelődik és így a védjegy versenyeszköz-jellege következtében annak *versenyfunkciójáról* is beszélhetünk. A jól megválasztott védjegy ugyanis a piacon előnyös pozíciót biztosít a védjegyet használó számára.

A védjegynek továbbá létezik *minőségvédelmi* funkciója. A védjegynek ez elsősorban gazdasági jellegű, tehát nem jogi funkciója, hiszen az állandó jó minőségét az árunak a jogi szabályozás nem képes garantálni. Nem lehetséges ugyanis a gyakorlatban annak folyamatos ellenőrzése, hogy a védjegyként alkalmazott jelzést csak jó minőségű árukkal (szolgáltatásokkal) kapcsolatban használják.

Vannak azonban olyan védjegyfajták, amelyek az áru minőségét közvetlenül is kifejezik, ilyenek az együttes és a tanúsító védjegyek.

Végül jelentős lehet a védjegynek az *eredetiségjelző*, illetve licenc, know-how és goodwill transzfert előmozdító funkciója is.¹⁴

A kollektív árujelzők egyik válfaját jelentik a földrajzi árujelzők is. Különbség azonban, hogy a védjegy által szimbolizált jóhírnevet egyedül az emberi alkotókészség határozza meg, míg a származási jelzések és eredetmegjelölések esetén a jóhírnév főként az adott terület természeti viszonyaitól (talaj, klíma, nap), illetve generációk során áthagyományozott emberi tényezőktől függ. Emiatt a földrajzi árujelzők, mint tömör információk a meghatározott területen termelt árukat kollektíve különböztetik meg, jelzik azok eredetét, valódiságát, hasonló minőségét és szolgálnak kollektív hirdetési szimbólumként.

8. A *versenyjognak* az iparjogvédelem körébe való besorolása nem kis problémát jelent. Az Európai Unió országaiban gyakori, hogy az ipari tulajdonjogokat a versenyjog keretében tárgyalják, mintegy szemléltetve, hogy az iparjogvédelem tárgyai kiemelkedő szerepet játszanak a gazdasági verseny szempontjából.

Tehát vannak olyan megoldások, nézetek, mely szerint a versenyjog az iparjogvédelem része és olyanok is, mely alapján az iparjogvédelem intézményeit a versenyjog részének kell tekinteni. Az utóbbi időben olyan csoportosítással is találkozhatunk, amely „a versenyjog és az immateriális javak” kategóriáját teremtette meg, egységbe foglalva e két fontos jogterületet.

Az iparjogvédelmi-, különösen pedig a szabadalmi rendszer egyik fontos elvi kérdése a versennyel és a monopóliumokkal való összefüggése. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a szabadalmi oltalomnak, mint versenyeszköznek is van monopol eleme, hiszen a szabadalom már történetileg is úgy jelenik meg, mint a monopólium alóli kivétel, a verseny ideiglenes kizárásának törvényes lehetősége meghatározott termék vagy eljárás kapcsán. A szabadalom „monopólium-paradoxona” azzal oldódik fel, hogy ez a jog a verseny érdekében a vállalkozási szabadság korlátozása a verseny erősítése érdekében, egyfajta kizárólagosság az innováció ösztönzése céljából.

Formai oldalról megközelítve elmondható, hogy a versenyjogi oltalom a szerzői jogi oltalomhoz áll közelebb, hiszen a szerzői jog sem ismeri hasonlóan a versenyjoghoz a hatósági nyilvántartásba-vételi kötelezettséget és a jogvédelmet is eseti elbírálás alapján biztosítja. A versenyjogi oltalom előfeltétele a jogilag védett érdek (hírnév, üzleti titok vagy csomagolás jellegzetességei stb.) fennállása, vagyis az üzleti tevékenységnél felhasznált materiális vagy eszmei javakhoz fűződő érdekek megléte. Mindezekből megállapítható, hogy azon a ponton, ahol az iparjogvédelem (szabadalmi oltalom, védjegyoltalom, formatervezési mintaoltalom) eszköztára megszűnik, elvileg lehetőség nyílik a műszaki-szellemi alkotások, árujelzők, sajátos külalakú iparcikkek oltalmára a tisztességtelen verseny joga alapján.

A szellemi tulajdonjogok és a verseny, illetve a szabad áruforgalom közötti összefüggéseket elméleti és gyakorlati

¹⁴ Tattay Levente, Pintz György, Pogácsás Anett: i.m. 300-301.

vonatkozásban egyaránt tisztázni kell, és olyan megoldásokat kell találni, amely egyértelműen szabályozza e két fontos jogterület összefüggéseit és kapcsolódási pontjait. Ez a törekvés megfigyelhető az Európai Unión belül is és hazánkban is a tisztességtelen verseny jogában, a fogyasztóvédelem, valamint a versenykorlátozások joga (a csoportmentesítések) területén.